

diği ya da seyrettiği bir şey değildir. Tablo ise tam tersine, göze hitap eder, gözün seyrine bırakılır. Tablo, pornografik bir yapıdır. Herkese gösteriyorsun. Sergiliyorsun, herkes ondan hoşnut olabiliyor, seviyor, sevdikçe de arzulanan bir nesneye dönüşüyor.

Bu anlamda, Batı müzelelerinde sergilenen bütün işler bana çok pornografik geliyor. Müzenin kendisi de pornografiktir. İzleyiciye açıyor-sun, sunuyorsun. Kapitalizm seni oraya çekiyor. Pornografiyi toplu izliyorsun. Batı'nın tarif ettiği, ressamın ürettiği tablo dediğimiz şeyin ve hatta sanatçı dediğimiz şeyin pornografik bir şey olduğunu söylüyorum. Pornografinin cinsellikle ilgisi yok. Bu, manzara resmi de olabilir. Pornografi açık seçiklidir, teşhirdir, gözün en ince ayrıntısına kadar her şeyi izlemesidir. Pornografi hayatın her alanında var.

Bakınız "İktidarın Somali'ye yardım gezisi" mi? Tabii ki. Herkesin gözüne sokuyor. Hâlbuki sağ elin verdiğini sol el görmez; görmemeli. Pornografi budur işte: Sağ elin verdiğini sol elin görmesidir.

Modernitenin kurumu akademiden geçmeseydin de bugün yapacağın resim bu mu olurdu? Arada geçtiğin yol bugünkü resminde hiç yok mu?

Batı eğitimi benim için yaptığım şeyin göstere-ni oldu. Beni huzursuz eden, içimi rahat kılmayan o biçim, benim yaptığımı bana daha doğru kılmıştır. O eğitim karşımdakinin açıklarını göstermiştir. Orada sunulanı öğrenmekle kendimi öteki tarafta yetkinleştirmişimdir.

Sağlama yapmak gibi mi?

Aynen öyle. Bir nevi sağlama yapmak istiyorsun, karşında duranı öğrenebilmek için bir başka türden içine giriyorsun.

"Karşında duran" ifadesini biraz açsak?

1300'lerden beri Batı'da üretilmiş her resmi, her akımı mı karşına koyuyorsun?

Hayır hayır, öyle değil. Modernite dediğimiz bu süreç insanı insan kılan folklorik hayatla bağı kopartmıştır. Batı resmi kendi içerisindeki folklorik, yerel, kökenine ait tatları taşımadığı sürece benim karşımda kaldı, beni huzursuz etti. Çünkü belki de ben çok folkloriğim, çok yerelim. Yerellik denilen adetler, üzerinde bulunduğun geleneğin izleridir.

Örneklesek, Brueghel senin yanında mı, karşında mı?

Brueghel zaman zaman bana yakın olabiliyor. Brueghel bir anlamda Siyah Kalem'e çok

Karagözcü de, oymacı de, levhacı de, tabelacı de, hiç önemli değil. Ama ressam değilim. Ressam yüzeyde trük yaratandır. Boyasının macerası peşinde dolaşandır. Sanatçı da o vasfı sahiplenendir. Zaten onu sahiplenmek zorunda, sistem o adı koymuş, ama benim öyle bir derdim yok.

yakındır.

Peki Chagall bu ayırmada nerede duruyor?

Chagall yakın değil.

Chagall "yerel" ve "folklorik" değil mi?

Chagall yerel değil, yerelliği kullanıyor. Mesele tema değil. Temaları, o sosyal aktiviteyi resmin içerisinde kullanıyor.

Bir nevi trük. Trük dediğim, pentür denen Batı resminin dayattığı bir boya aktivitesidir. Yüzeydeki boyanın, renkten çok boyanın macerasıdır. Chagall'in resimlerine yerel birtakım unsurlar, kökenlerine dair imgeler koyması bir şey değiştirmiyor. Yüzey üzerinde boya trükleriyle, tatlariyle oynayarak yine tablo yapıyor. Ve göz çok seviyor.

Brueghel'de de onca ayrıntı gözün takılmasına, seyre yönelik değil mi?

Önemli olan ne kadar çok ya da az çiçek böcek görüldüğü değil, bunların yüzeyde nasıl örgütlendiği, nasıl yan yana getirildiği. Brueghel'in örneğin "Çocuk oyunları", o coğrafyada ve o yüzyılda yaşananlarla çok tezat düşebiliyor.

Genç ressamlardan beğendiğin var mı?

Bugün genç ve yaşlı karıştı. Genç olup da yaşlı resmi yapan çok.

Yaşlı olup genç resmi yapan var mı?

Cihat Burak, o her zaman genç yaptı. Bir noktaya kadar Ömer Uluç.

Kendine en yakın bulduğun ya da hayranlık duyduğun, işlerine kıymet verdiğin sanatçılar kimler?

William Blake'in kurmuş olduğu dünya, resminin genel atmosferi, benim tarifimin dışına düşer gibi görünse de, o saykodelik yapı, yaşayla öte taraf arasındaki geçişler bana yakın. Akdeniz'in doğusu dediğim coğrafyada yaşayla ötesi arasında çok geçişli bir alan var. William Blake de böyle.

Hayranlık duyduğun başka ressam var mı?

Akademi'de, öğrenciliğimin ilk zamanlarında hayran olduğum çok ressam oldu. Ama sadece ustalıkları, virtü-özlükleri beni etkiledi.

"Vay ne güzel el yapmış, yüz, saç, göz, burun yapmış" diyorsun. Beni çarpan birisi aslında hiç olmadı.

Zihnini meşgul eden, dünyasını merak ettiğin, etkilendiğin ressamlar olmadı mı hiç? Bosch ya da Goya...

Aslında, onlar da benim dünyama zaman zaman girip çıkarlar. Mesela Goya'nın hayatlerini, Fransızların İspanya'yı işgali sırasında yaptığı işlerini kendime yakın buluyorum. O işler de Siyah Kalem'e çok yakın. Figürler cinlere dönüşebiliyor, zaman za-